

Ismertebb operákban előforduló halálokok és rejtelmesebb tünetegyüttesek

Csernay László dr.

Számos operarajongót sokszor mélyen megindít a színpadon előforduló halálábrázolás. Néhányan olyan szomorúak lesznek, hogy ismerve a forgatókönyv következő részletét, a darab befejezése előtt, gyakran az utolsó felvonás előtti szünetben már elhagyják a nézőteret, mert nem tudják elviselni a történet tragikus befejezését. Van egy kiváló pszichiáter barátom, nagy zenerajongó, aki bevallása szerint csak egy alkalommal látta és hallotta a Bohémélet befejezését, noha magát a darabot minden Karácsonyi periódusban újból és újból megnézi. A Traviatához hasonló a viszonya. Mivel a vígoperákon kívül csaknem minden drámai operában valaki vagy valakik, néha egész népcsoportok fejezik be életüket, érdemesnek tartottam, hogy a legismertebb operákban előforduló rejtelmes szindrómákat és a leggyakoribb halálokokat próbáljam összegyűjteni, a teljesség igénye nélkül. Amikor az összeállításomat egy kb. 30 perces előadásban prezentáltam a hallgatóságának, úgy tűnt, érdeklődést keltettek szavaim és azok a diám, melyeken az összegyűjtött adatokat csoportosítottam. A szerkesztőség megtisztelő felkérésére most rövidített formában, írásban adom közre összeállításomat. Sajnos így, élő előadás híján, szavakban hozzáfűzött kommentárok nélkül kissé másként hat írásom, de remélem, a téma iránt érdeklődést mutató olvasók számára tartalmaz új ismereteket.

Kezdjük talán először a *rejtelmes tünetegyüttesek* legkiemelkedőbb eseményeivel:

Offenbach: Hoffmann meséi c. operájának II. felvonásbeli nőalakját, Antóniát – akinek anyja éneklés közben huny el – szívhibát sejtve eltiltották az énekléstől. A titokzatos Miracle doktor azonban, miközben Antónia pulzusát vizsgálja, éneklésre buzdítja. Antónia énekelni kezd, és az ária végén holtan esik össze, Miracle öröme és Hoffmann legnagyobb rémületére. Mi lehet az az örökletes szívbetegség, amely stresszhelyzetben aritmiás pulzussal manifesztálódik, és hirtelen halálhoz vezet? Többen is foglalkoztak a kérdéssel. Differenciál diagnosztikai szempontból három betegség jön szóba:

1. öröklött QT idő megnyúlás – Romano-Ward szindróma (ingerületvezetési zavar)
2. hipertrófiás cardiomyopathia
3. mitrális billentyű prolapsus

Csanády professzor szerint, mindhárom betegség lehetsége csaknem egyenlő valószínűséggel fordulhat elő, de egyértelmű, hogy ha Antónia kezelőorvosa Trasicorral kezeli pacienseit, elkerülhette volna a hirtelen halált.

Pszichiátriai szempontból két Wagner opera érdemel figyelmet. Brangene varázsitala Trisztánt és Izoldát egy-

aránt végzetes szerelmi mámorba juttatja. Hagen és Gutrun itala Az Istenek alkonyában Siegfriedet a teljes félreismerés állapotába hozza. A hős a tűzgyűrűn keresztül kiharja eredeti szerelmét Brünnhildet, de mindent felejtve, mint ismeretlen nőt Gunter karjaiba löki. Mindkét, bizonyára különböző hatású ital mindkét operában óriási dramaturgiai bonyodalmakat okoz. Mi lehet az összetétel, a pszichiátereknek kellene megfejteni.

Térjünk most rá az librettókban ismert okokból megtörtént halálesetekre. Az egyik legnépszerűbb és igen gyakran játszott Puccini operával, a Tosca-val érdemes kezdeni, amelyben a darab befejezésekor már mindhárom főszereplőt elérte végzete.

Késsel okozott - a rendező utasításától függően (milyen magasságban szúr és talál) - a szív balkamráját vagy a hasi aortát ért szúrt sebből Scarpia a II. felvonás végén két perc alatt elvérzik. Tosca szerelme Cavaradossi a III. felvonásban, az Angyalvár kivégző osztaga sortűznek áldozata lesz. Feltehetően több fej-, mellkas- és haslövés éri, a fegyverek minőségétől és a kivégző osztag lögyakorlatától függően. Mindenképpen egy percen belül halott. A harmadik, az opera címszereplője, Tosca látványos öngyilkossága kapcsán nem lehet kétségünk afelől, hogy az Angyalvár bástyájának magasságát ismerve, teste azonnal szétzúzódik. Az opera fináléjának utolsó akkordjai idején tehát már Tosca sem él.

Ilyen részletes ismertetést a további halálokokról és az operai tartalmakról a rendelkezésre álló, korlátozott terjedelem miatt nem adhatok, helyette igyekszem az operákban előforduló, a színpadi halált kiváltó okok szerint a történéseket csoportosítani. A szerző és az opera címe után, zárójelben az életét vesztett szereplő nevét tüntettem fel.

Nem vitás, hogy az *itt nem tárgyalt* gyilkosságok után, vezető helyen az öngyilkosságok különböző formái állnak:

A főszereplők egyike *törrel* végez magával:

- Berlioz: A trójaiak (Dido)
- Gounod: Romeo és Júlia (Júlia)
- Bellini: Romeo és Júlia (Júlia)
- Delibes: Lakmé (Lakmé)
- Massenet: Lahore királya (Sita)
- Meyerbeer: Az afrikai nő (Selica)
- Ponchielli: Gioconda (Gioconda)
- Puccini: Pillangókisasszony (Cso-cso-szán)
- Purcell: Dido és Aeneas (Dido)
- Rossini: Korinthosz ostroma (Pamira)
- Rossini: Otelló (Otelló)
- Verdi: Ernani (Ernani+Elvira)
- Verdi: Otelló (Otelló)
- Wolf-Ferrari: A madonna ékszerei (Gennaro)

Méreg öli meg őket:

Gounod: Romeo és Júlia (Romeo)
 Bellini: Romeo és Júlia (Romeo)
 Giordano: Fedora (Fedora)
 Puccini: Angelica nővér (Angelica)
 Verdi: A kalóz (Medora)
 Verdi: Luisa Miller (Rodolfo)
 Verdi: Nabucco (Abigél)
 Verdi: A trubadúr (Leonóra)

Vízbe fullad öngyilkossági szándékból:

Auber: A portici néma (Fenella)
 Alban Berg: Wocczek (Wocczek)
 Britten: Peter Grimes (Peter Grimes)
 Janacek: Katja Kabanova (Katja)
 Sosztakovics: Katyerina Izmajlova (Katyerina)
 Verdi: A kalóz (Corrado)
 Wagner: A bolygó hollandi (Senta)

Mélységbe veti magát:

Catalani: La Wally (La Wally)
 Cilea: Az Arlesy lány (Federico)
 Petrovics: C'est la guerre (feleség)
 Puccini: Tosca (Tosca)
 Verdi: A legnanoi csata (Arrigo)

Önként máglyára megy:

Bellini: Norma (Norma)
 Bizet: Gyöngyhalászok (Zurga)
 Musszorgszkij: Hovanscsina (Doszifej+óhitűek)
 Wagner: Az istenek alkonya (Brünnhilde)

Agyonlővi magát pisztolyával:

Csajkovszkij: A pikk dáma (Hermann)
 Janacek: A makropolusz ügy (Janek)
 Massenet: Werther (Werther)

Romok alá temetkeznek:

Saint-Saens: Sámson és Delila (Sámson + az ellenség)
 Szokolay: Sámson (Sámson + az ellenség)

Felrobbantja magát:

Meyerbeer: A próféta (Zakariás + ellenség)

Az öngyilkosságok felsorolását követően érdemes pár olyan eseményt is felidézni, amikor a hősnő vagy a hőshalálát mérgezés vagy gyógyíthatatlan betegség okozza:

Mérgezések, betegségek:

Cilea: Adriana Lecouvreur (Adriana) – méreg
 Donizetti: Lukrécia Borgia (teljes velencei csapat) – méreg
 Humperdinck: Királyi gyermekek (királyfi + libapásztor lány)
 Rimszkij Korszakov: Mozart és Salieri (Mozart) – méreg
 Verdi: Simon Boccanegra (Boccanegra) – méreg
 Verdi: Luisa Miller (Luisa) – méreg
 Britten: Halál Velencében (Aschenbach) – kolera

Verdi: Traviata (Violetta) – TBC

Richard Termine fotója a Glimmerglass Opera előadásán készült 2009-ben. Mary Dunleavy alakította Violetta-t.

Puccini: Bohémélet (Mimi) – TBC
 Leoncavallo: Bohémek (Mimi) – TBC
 Puccini: Manon Lescaut (Manon) – exsiccosis – szomjhalál
 Csajkovszkij: Jolantha (Jolantha) vakság, majd – csodás gyógyulás
 de Falla: Rövid élet (Salud) – szívinfarktus
 Rahmanyinov: A fősvény lovag (a báró) - szívinfarktus

Megőrülések:

Bellini: A kalóz (Imogene)
 Bellini: A puritánok (Elvira) – jó hírre gyógyul
 Donizetti: Lammermoori Lucia (Lucia)

Dr. Lawrence D. Devoe orvos szerző képe a Metropolitan Opera 2009-ben Mary Zimmerman dirigens előadásán készült, a szoprán énekes Anna Netrebko volt.

Hindemith: Sancta Susanna (Susanna) – szexuális örület
 Massenet: A navarrai lány (Anita)
 Musszorgszkij: Borisz Godunov (Borisz)
 Stravinszkij: The rake's progress (Tom)
 Verdi: Macbeth (Lady Macbeth)
 Vivaldi: Az őrző Loránd (Orlando) – később gyógyul

Összeállításomban nem szerepelnek az operák cselekménye idején, a mások által gyakran elkövetett gyilkosságok. A gyilkosságok elkövetéséhez használt fegyverek szerint természetesen további csoportok alakíthatók ki. Egyelőre elégedjünk meg az önkézzel elkövetett gyilkosságokkal és a felsorolt súlyos betegségekkel.